

บทที่ 2

มาตรการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พ.ศ. 2546

2.1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2.1.1 หลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าพยานไว้ในมาตรา 3 ว่าหมายถึง “พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน” แต่อย่างไรก็ตาม การที่พยานมาให้ถ้อยคำนั้น ผลของความไม่ปลอดภัยอาจไม่เกิดกับตัวพยานเพียงอย่างเดียวแต่อาจเกิดแก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ เป็นต้น กฎหมายจึงกำหนดให้สามารถนำมาตรการในการคุ้มครองพยานมาใช้แก่บุคคลดังกล่าวได้โดยพยานต้องร้องขอและบุคคลเหล่านั้นต้องให้ความยินยอม (มาตรา 7 และมาตรา 11) กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดเรื่องการคุ้มครอง เช่น คำว่า “ความปลอดภัย” หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน” และเหล่านี้เองคือสิ่งที่ผู้เป็นพยานจักได้รับความคุ้มครอง ดังนั้น สรุปได้ว่า ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้คือพยานบุคคลที่จะให้ถ้อยคำหรือได้ให้ถ้อยคำ รวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญและคู่สมรส พ่อแม่ บุตร และบุคคลใกล้ชิดของพยาน เว้นแต่จำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน¹

ถ้าพยานหรือผู้จะเป็นพยานในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาลยุติธรรม หรือสำนักงานคุ้มครองพยานอาจจัดให้

---

¹วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, “เอกสารประกอบการสัมมนา โครงการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ” ณ โรงแรม โนโวเทล กรุงเทพฯ, 24 กุมภาพันธ์ 2547

พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร หรือพยานบุคคลที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอหรือบุคคลที่เป็นพยานนั่นเอง ขอให้พนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ พยานต้องให้ความยินยอมในการคุ้มครองด้วย (มาตรา 6) นอกจากนี้กฎหมายยังให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

2.1.2 พยานที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

มาตรา 3 ได้กำหนดนิยามของคำว่าพยาน และความปลอดภัยของพยานไว้ดังนี้

“พยาน” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญารวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน”

“ความปลอดภัย” หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

2.1.3 มาตรการในการคุ้มครองพยาน

มาตรการทั่วไป (มาตรา 6)

มาตรการพิเศษ (มาตรา 8)

2.1.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

มาตรา 13 กำหนดให้ตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรมและให้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย

สำนักงานคุ้มครองพยาน ปัจจุบันสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

2.1.5 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน

มาตรา 15 กำหนดค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานและได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดแก่ตัวพยานเองหรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเพราะเหตุว่ามีการกระทำผิด โดยเจตนาเนื่องจากการเป็นพยาน ทั้งนี้จะได้รับตามความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

การที่ได้รับความเสียหายนั้นเกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิเสธการคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปหรือพิเศษ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน

การยื่นขอ สามารถยื่นได้เองหรือทนายยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน ตามแบบที่กำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการกระทำความผิด ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยาน เมื่อให้การแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามสมควร ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนค่าตอบแทนในคดีที่เป็นพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งผู้เสียหายเป็น โจทก์หรือพยานจำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทน แต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (มาตรา 17)

ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

การเรียกคืนค่าตอบแทน กรณีพยานไม่มา หรือไม่ให้อัยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าแจ้งเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานเป็นเท็จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน และบุคคลที่เกี่ยวข้องแก่รัฐ เท่าที่จ่ายไปจริง ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยาน

การเรียกร้องดังกล่าว ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

2.1.6 การอุทธรณ์ (มาตรา 20)

การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน และไม่ใช่คำสั่งของศาล สามารถยื่นเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีใช้ศาลแขวง และมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาหรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้ โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม

การอุทธรณ์คำสั่งเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของสำนักงานคุ้มครองพยาน

การพิจารณาคำสั่งตามมาตรา 6,7,8,9,10,11 และ 12 ศาลต้องพิจารณาลับและให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเข้าฟังและให้เสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะขยายเวลาได้ตามความจำเป็นแต่ต้องจดยางานไว้ คำสั่งของศาลตามมาตราต่างๆข้างต้นให้เป็นที่สุด

2.1.7 บทกำหนดโทษ (มาตรา 21–23)

กรณีที่มีการดำเนินการตามกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดพยาน ซึ่งได้ดำเนินการไปเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พยาน โดยประการที่จะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัย ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 21)

ดังนั้น ในกรณีนี้ไม่ว่าผู้ใดก็ตามถ้ารู้ว่ามี การเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล เปลี่ยนที่อยู่ หรือการปกปิดตัวบุคคลผู้เป็นพยานหรือผู้ได้รับความคุ้มครองนี้แล้วทำการเปิดเผยไม่ว่าชื่อ หรือรูปภาพ ผู้นั้นต้องรับโทษดังกล่าวแม้ว่าจะเป็นคนภายนอก เช่น ผู้สื่อข่าวหรือหนังสือพิมพ์

2.1.8 เจื่อนใจในการให้ความคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสามชั้น ได้แก่ มาตรการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐาน มาตรการคุ้มครองพยานทั่วไป และมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ในส่วนของมาตรการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐานซึ่งจะใช้กับพยานในคดีอาญาทั่วไป ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจัดหาล่ามให้พยานรวมทั้งล่ามภาษาไทยท้องถิ่นด้วย พยานก็มีสิทธิคัดค้านขอประกันตัวผู้ต้องหาซึ่งแต่เดิมเป็นสิทธิของพนักงานสอบสวนเท่านั้น การตรวจค้นผู้เสียหายที่เป็นหญิงต้องให้เจ้าพนักงานที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจค้น ในการสอบถามผู้เสียหายที่เป็นหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบปากคำ การชี้ตัวผู้ต้องหาจัดให้ในสถานที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหาย การเบิกความในชั้นศาลให้ศาลจัดให้เบิกความโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย หรือใช้วิธีการอื่นใดที่จะกำหนดในกฎกระทรวงหรือให้ถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พยานหรือผู้เสียหายไว้วางใจ เป็นต้น

มาตรการเหล่านี้ ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติกันอยู่แล้วในขั้นตอนพนักงานสอบสวน แต่บางครั้งถูกละเลย จึงมีการบัญญัติไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการถือปฏิบัติให้ชัดเจน อย่างไรก็ตามมาตรการต่างๆ เหล่านี้อาจถูกยกเว้นได้กรณีที่พยานหรือผู้เสียหายยินยอม ทั้งนี้จะต้องมีการทำบันทึกคำยินยอมไว้ด้วย การคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐานนี้จะเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่ตัวพยานมากกว่าการรักษาความปลอดภัย

สำหรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษจะเน้นที่การรักษาสวัสดิภาพให้กับพยานให้พ้นจากอันตรายและการคุกคาม ข่มขู่ต่างๆ อันเนื่องมาจากการที่เขาสอบพยานหรือได้ให้การเป็นพยาน และการคุ้มครองนี้ยังขยายไปถึง สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลใกล้ชิดกับพยานด้วย²

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดเงื่อนไขการคุ้มครองพยานและวิธีการคุ้มครอง ดังต่อไปนี้

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 30

2.2 หลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.

2546

2.2.1 การคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป

การคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ปรากฏตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6 และมาตรา 7 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 6 “ในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็น บุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

การแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ให้รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอมและการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง”

มาตรา 7 “ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม”

มาตรา 6 ได้กำหนดเงื่อนไขที่จะให้การคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปดังนี้

- 1) พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งมีนิยามว่า “ความปลอดภัย” หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน
- 2) พยานต้องยินยอมให้มีการคุ้มครองพยาน
- 3) พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยาน ได้รับการคุ้มครองตามที่เห็นสมควร
- 4) การเข้ามาให้ความคุ้มครองนั้น อาจเป็นการที่บุคคลตามข้อ 3 เห็นเอง หรือพยานร้องขอ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอก็ได้
- 5) ในกรณีจำเป็น พยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานได้
- 6) การแจ้งและวิธีการให้ความช่วยเหลือ เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนด
- 7) วิธีการคุ้มครอง รวมถึง การจัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย (แต่พยานต้องยินยอม) การปกปิดชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่อาจระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น การเข้าเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้มิอิทธิพลในจังหวัด จะต้องนำมาคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยชื่อเพื่อป้องกันพยานถูกคุกคามหรือถูกนำมาปิดปาก
- 8) และในมาตรา 7 ระบุให้ พยานอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานคุ้มครองตามมาตราการทั่วไปนี้ได้แก่ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้ได้รับความปลอดภัย แต่บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง

จากบทบัญญัติข้างต้น เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นแล้วมีการจัดหาพยานบุคคลเพื่อใช้มัดตัวผู้กระทำความผิดอาญา เมื่อพยานบุคคลอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในการเป็นพยานในคดีอาญา พยานบุคคลอาจได้รับการปฏิบัติตามมาตราการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา 6 และมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

(1) เกิดข้อเท็จจริงว่า พยานบุคคลอาจไม่ได้รับความปลอดภัยโดยความปลอดภัยที่อาจไม่ได้รับนี้ หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อนขณะและหลังการมาเป็นพยาน

(2) พยานบุคคลต้องให้ความยินยอมในการให้ความคุ้มครองพยานที่จะจัดให้ ทั้งนี้ เพราะการเข้าสู่ขั้นตอนการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลนั้น จะทำให้สิทธิของพยานบุคคลบางประการถูกจำกัด เช่น ต้องเก็บตัวอยู่ในสถานที่ที่จัดหาไว้ให้ เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องอาศัยความยินยอมของพยานบุคคลเป็นพื้นฐานในการเข้าสู่มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

(3) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน แล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นเป็นการสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ

เมื่อการเป็นพยานบุคคลนั้น เริ่มต้นนับตั้งแต่พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา จัดหาพยานบุคคลเพื่อเตรียมการสอบสวนคดีอาญา ดังนั้น พยานบุคคลอยู่ขั้นตอนใดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เจ้าหน้าที่ของรัฐในขั้นตอนนั้นจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ให้การให้ความคุ้มครอง

(4) วิธีการคุ้มครองพยานในมาตรการทั่วไปนี้ การคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย รวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย เว้นแต่พยานจะไม่ให้ความยินยอม และการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

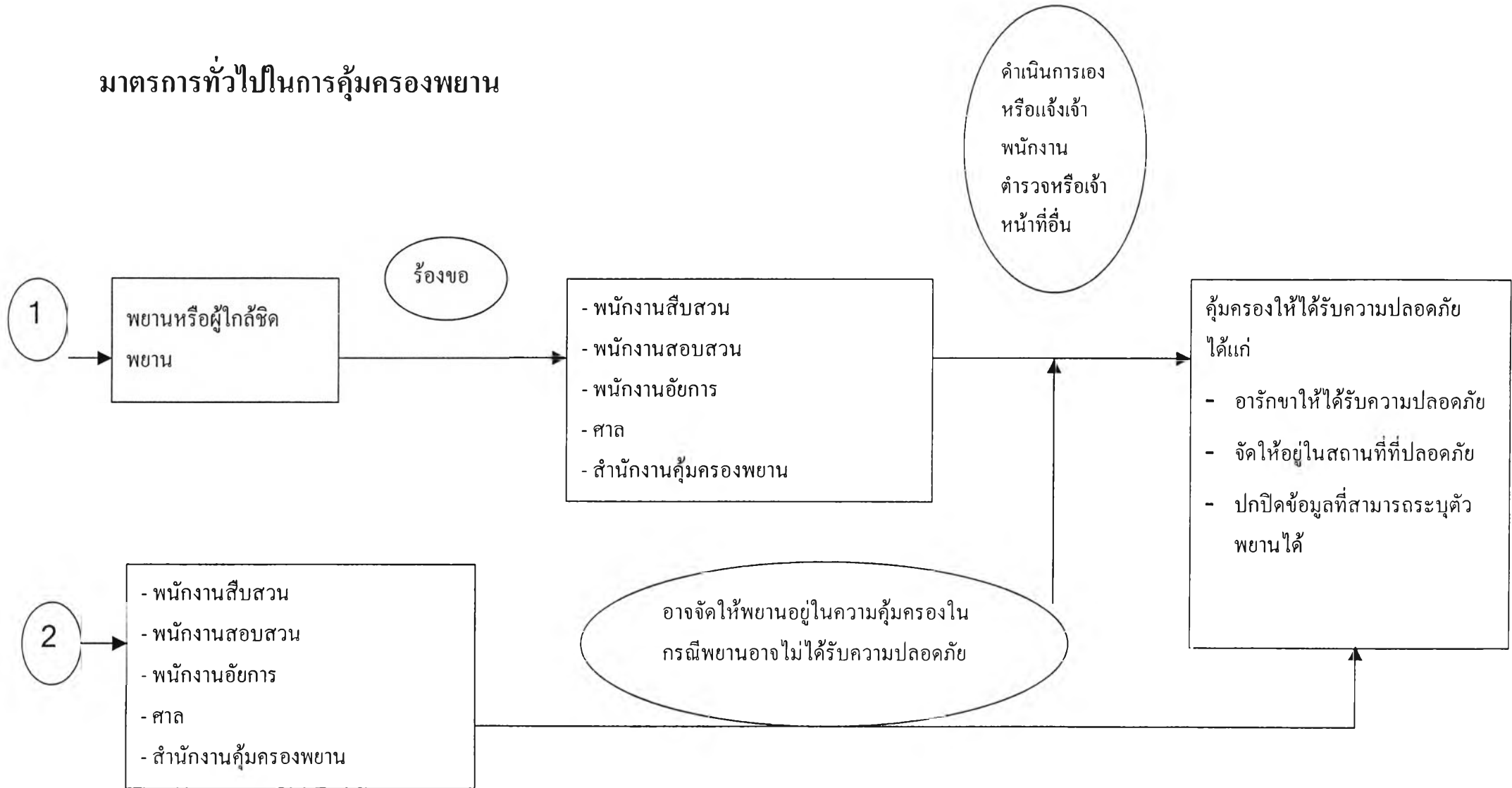
นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจจัดให้มีการคุ้มครองพยานและตัวพยาน ตลอดจนบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น

สำหรับการแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยานบุคคล จะมีการออกกระเปาะโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี

(5) นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้นำมาตรการทั่วไปมาใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดกับพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย โดยบุคคลนั้นยินยอมด้วยตามความในมาตรา 7

มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

2.2.2 การคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ

การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษมีลักษณะเป็นการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่กระบวนการดูแลของรัฐ โดยพิจารณาจากลักษณะความสำคัญของคดี โอกาสที่จะได้รับความเสียหายของพยาน ประโยชน์ที่กระบวนการยุติธรรมจะได้รับจากตัวพยาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้ในหมวด 2 ตั้งแต่มาตรา 8 ถึงมาตรา 12 ซึ่งมาตรการพิเศษนี้ใช้กับพยานเฉพาะคดีที่กำหนดไว้เนื่องจากเป็นคดีที่มีความสำคัญ จำเป็นต้องให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะพิเศษจากคดีอาญาอื่น ๆ มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ประเภทคดีที่จะมาเป็นพยาน (มาตรา 8) แยกได้ 6 ประเภท คือ

1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวลกฎหมายอาญา

3) คดีความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

4) คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอ้างชื่อและช่องโง่ตามประมวลกฎหมายอาญา และให้หมายความร่วมมือถึงความผิดอื่นใดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

5) คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

2. ขั้นตอนการพิจารณานำมาตรการพิเศษมาใช้ในการคุ้มครองพยาน

มาตรา 9 ได้บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถให้ความปลอดภัยพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายพิจารณาสั่งการ โดยด่วน ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานจะไม่สามารถให้ความปลอดภัย ก็ให้สั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง และการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ดังนั้น เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานจะไม่สามารถให้ความปลอดภัย ผู้ที่อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน ได้แก่ ตัวพยานเอง บุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ภายใต้ความยินยอมของพยาน

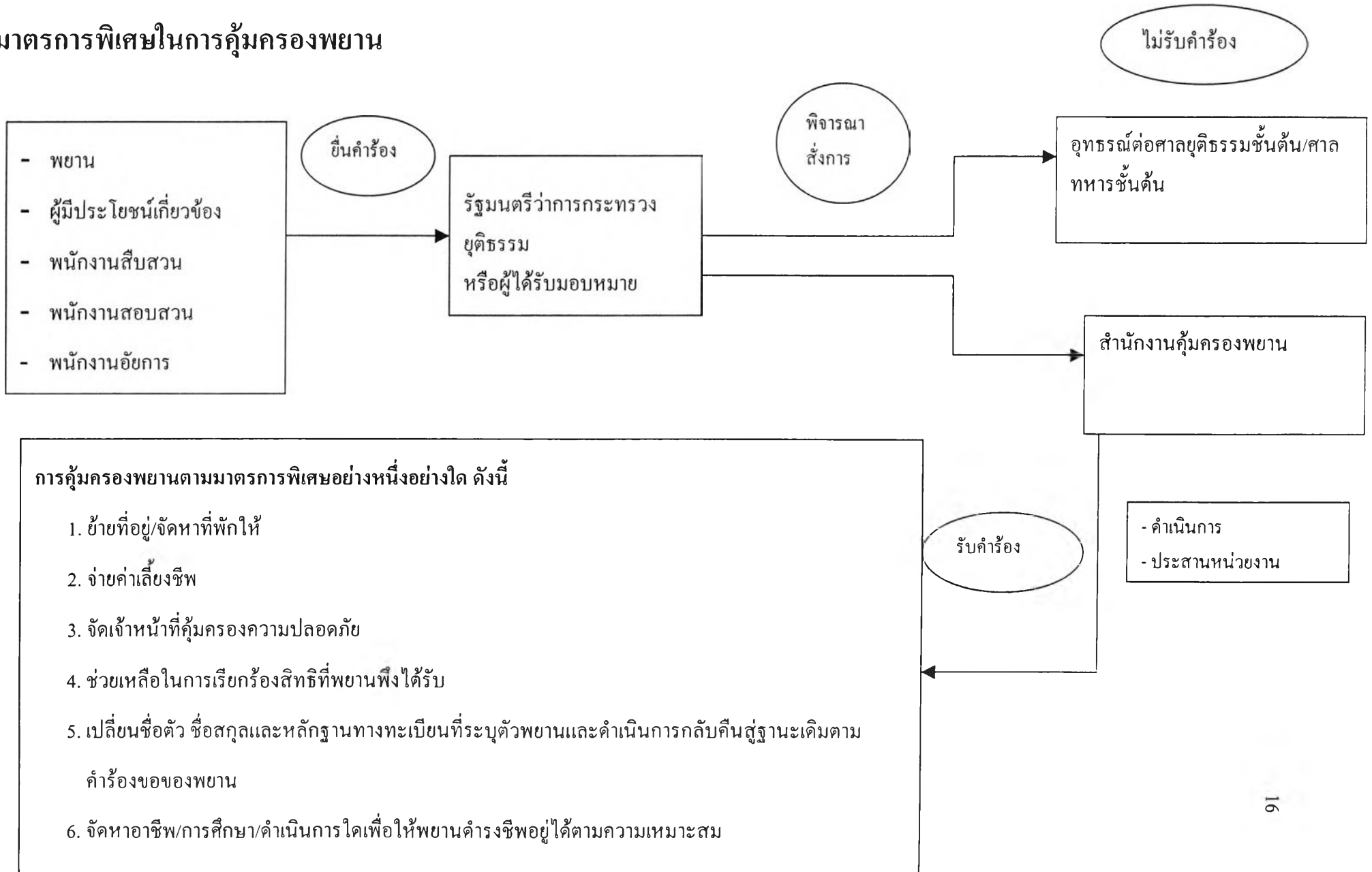
เมื่อได้รับคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจะต้องพิจารณาสั่งการ โดยด่วน และพิจารณาแล้วเห็นว่าถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานจะไม่สามารถให้ความปลอดภัยก็จะสั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานต่อไป หลักเกณฑ์ของการร้องขอและการสั่งจะมีกำหนดไว้ในกฎกระทรวง

3. วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ (มาตรา 10)

สำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
  - 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดู เช่น บุตร เป็นต้น เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้ามีเหตุจำเป็นอาจขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือนแต่ไม่เกินสองปี
  - 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนเพื่อไม่ให้อาจารย์สามารถระบุตัวพยานได้ในระหว่างที่มีการคุ้มครองรวมทั้งการดำเนินเพื่อกลับสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย
  - 4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้
  - 5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
  - 6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
  - 7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร
- การดำเนินการข้างต้นทั้งหมด ต้องถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความลับและห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่ จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
- การคุ้มครองพิเศษนี้สามารถนำมาใช้กับ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ได้เช่นเดียวกับมาตรการทั่วไป แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นด้วย (มาตรา 11)

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

4. การสิ้นสุดการคุ้มครอง (มาตรา 12)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อาจสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) พยานร้องขอ
- 2) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- 3) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไปและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- 4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
- 5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จอันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนี้ เพื่อให้การใช้มาตรการคุ้มครองพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังได้วางบทกำหนดโทษทางอาญาฐานเปิดเผยความลับเกี่ยวกับตัวพยาน บุคคลในครอบครัวหรือบุคคลผู้ใกล้ชิดพยานที่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษตามบทบัญญัติในมาตรา 21 และมาตรา 22 ความดังต่อไปนี้

มาตรา 21 ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับสถานที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้มีการดำเนินการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยตามมาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 10 หรือมาตรา 11 โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวได้รับอันตรายแก่กาย หรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวได้รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 22 ถ้าการกระทำตามมาตรา 21 เป็นการกระทำเพื่อให้บุคคลตามมาตราดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัย ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นกึ่งหนึ่ง

และยังได้กำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาใดๆ ที่ได้กระทำต่อพยานด้วยตามบทบัญญัติในมาตรา 23 ความว่า “ผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภรรยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมา หรือได้มาเป็นพยาน ต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ กึ่งหนึ่ง”